

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ПОЛІСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Факультет права, публічного управління
та національної безпеки
Кафедра економічної теорії,
інтелектуальної власності та публічного
управління

Кваліфікаційна робота
на правах рукопису

ПОДЛЕСНИЙ ДМИТРО ОЛЕКСАНДРОВИЧ
(прізвище, ім'я, по батькові здобувача вищої освіти)

УДК 351.74 (477)
(індекс)

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА

ДЕРЖАВНА ПОЛІТИКА В СФЕРІ ГРОМАДСЬКОЇ БЕЗПЕКИ
(тема роботи)

281 «Публічне управління та адміністрування»
(шифр і назва спеціальності)

Подається на здобуття освітнього ступеня магістр
кваліфікаційна робота містить результати власних досліджень. Використання
ідей, результатів і текстів інших авторів мають посилання на відповідне
джерело

Д. О. ПОДЛЕСНИЙ
(підпис, ініціали та прізвище здобувача вищої освіти)

Керівник роботи:
ВОЙТЕНКО Архип Борисович
(прізвище, ім'я, по батькові)

кандидат наук з державного управління, професор
(науковий ступінь, вчене звання)

Висновок кафедри економічної теорії, інтелектуальної власності та публічного управління

за результатами попереднього захисту: **ПОДЛЄСНИЙ Дмитро Олександрович** допущений до захисту

Протокол засідання кафедри економічної теорії, інтелектуальної власності та публічного управління № _____ від « _____ » грудня 2022 р.

Завідувач кафедри економічної теорії, інтелектуальної власності та публічного управління

к.е.н., професор
(науковий ступінь, вчене звання)

_____ (підпис)

Валентина ЯКОБЧУК
(власне ім'я та прізвище)

« _____ » грудня 2022 р.

Результати захисту кваліфікаційної роботи

Здобувач вищої освіти **ПОДЛЄСНИЙ Дмитро Олександрович** захистив
(прізвище ,ім'я, по батькові)

кваліфікаційну роботу з оцінкою:

сума балів за 100-бальною шкалою _____

за шкалою ECTS _____

за національною шкалою _____

Секретар ЕК

_____ - _____
(науковий ступінь, вчене звання)

_____ (підпис)

Настасія ПУГАЧОВА
(власне ім'я та прізвище)

АНОТАЦІЯ

ПОДЛІСНИЙ Д. О. Державна політика в сфері громадської безпеки. – Кваліфікаційна робота на правах рукопису.

Кваліфікаційна робота на здобуття освітнього ступеня магістра за спеціальністю 281 – публічне управління та адміністрування. – Поліський національний університет, Житомир, 2022.

У магістерській роботі проаналізовано та визначено поняття «безпеки» як стану нормального функціонування інститутів державного управління, громадянського суспільства й органів державної влади, ефективність яких залежить від державного регулювання в сфері економіки й управління та від різних політичних підходів.

Здійснено оцінку закордонного досвіду організації взаємодії між органами місцевого самоврядування та правоохоронними органами, виділено проблеми та перспективи впровадження практик США та Європи в Україні.

Враховуючи суттєві зміни світового устрою та воєнні дії всередині Європи на початку 2022р., проведено аналіз внутрішніх і зовнішніх загроз національній безпеці.

Доведено, що інформаційну основу реалізації Стратегії національної безпеки має скласти національна інформаційна система стратегічного планування, що містить в собі інформаційні ресурси органів державної влади та органів місцевого самоврядування, системи інформаційних центрів та державних наукових організацій.

Ключові слова: національна безпека, охорона громадського порядку, державне управління у сфері державної безпеки та охорони громадського порядку, механізм формування та реалізації державної політики.

ANNOTATION

PODLIESNYI D. State policy in the field of public safety. - Qualification work on manuscript rights.

Qualification work for obtaining a master's degree in specialty 281 - public management and administration. – Polis National University, Zhytomyr, 2022.

The master's thesis analyzed and defined the concept of "security" as a state of normal functioning of public administration institutions, civil society and state authorities, the effectiveness of which depends on state regulation in the field of economics and management and on various political approaches.

The evaluation of the foreign experience of the organization of interaction between local self-government bodies and law enforcement agencies was carried out, the problems and prospects of the implementation of US and European practices in Ukraine were highlighted.

Taking into account significant changes in the world system and military actions inside Europe at the beginning of 2022, an analysis of internal and external threats to national security was carried out. The current problems of the formation and implementation of state policy in the field of national security and protection of public order in the context of modern challenges are characterized.

It has been proven that the national information system of strategic planning, which includes the information resources of state authorities and local self-government bodies, the system of information centers and state scientific organizations, should be the information basis for the implementation of the National Security Strategy.

Keywords: national security, protection of public order, state administration in the sphere of state security and protection of public order, mechanism of formation and implementation of state policy.

ЗМІСТ

ВСТУП		6
РОЗДІЛ 1.	ОСНОВНІ ЗАСАДИ ТА МЕХАНІЗМ ФОРМУВАННЯ ДЕРЖАВНОЇ ПОЛІТИКИ НАЦІОНАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ ТА ОХОРОНИ ГРОМАДСЬКОГО ПОРЯДКУ	9
	1.1. Еволюція поняття «безпека» у державно-управлінській науці	9
	1.2. Загрози національної безпеки держави в умовах світових ризиків	10
	Висновки до першого розділу	12
РОЗДІЛ 2.	АНАЛІЗ СУЧАСНОГО СТАНУ ДЕРЖАВНОЇ ПОЛІТИКИ У СФЕРІ БЕЗПЕКИ ТА ОХОРОНИ ГРОМАДСЬКОГО ПОРЯДКУ НА ПРИКЛАДІ ВЗАЄМОДІЇ ПРАВООХОРОННИХ ОРГАНІВ ТА ОРГАНІВ МІСЦЕВОЇ ВЛАДИ: ВІТЧИЗНЯНИЙ ТА ЗАКОРДОННИЙ ДОСВІД	15
	2.1. Історичні особливості формування взаємодії місцевої влади та органів правопорядку в Україні	15
	2.2. Аналіз практики організації і використання потенціалу правоохоронних органів для місцевого розвитку в Європі та США	17
	2.3. Перспективи використання закордонного досвіду взаємодії правоохоронних органів та органів місцевого самоврядування в Україні та шляхи її вдосконалення	23
	Висновки до другого розділу	28
РОЗДІЛ 3.	УДОСКОНАЛЕННЯ ДЕРЖАВНОЇ ПОЛІТИКИ У СФЕРІ НАЦІОНАЛЬНОЇ ТА ГРОМАДСЬКОЇ БЕЗПЕКИ В УКРАЇНІ	30
	3.1. Основні засади щодо формування та впровадження державної політики у сфері національної та громадської безпеки з врахуванням соціально-економічних чинників	30
	3.2. Шляхи трансформації державної політики у сфері національної безпеки та охорони громадського порядку в умовах європейської інтеграції України	32
	3.3. Напрями вдосконалення механізму формування та реалізації державної політики у сфері національної та громадської безпеки в Україні	38
	Висновки до третього розділу	42
ВИСНОВКИ		44
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ		46
ДОДАТКИ		50

ВСТУП

Актуальність теми. Теперішній стан національної безпеки та правопорядку в світі і в Україні, зокрема, безпосередньо залежить від ступеня реалізації національних стратегічних пріоритетів та ефективності механізму їх забезпечення в довгостроковій перспективі. Без вироблення збалансованої державної політики у сфері національної безпеки України та забезпечення її реалізації неможливе вирішення завдань держави, соціального захисту населення та стабілізації політичних процесів.

Україна стикається з проблемами в третьому десятилітті XXI століття. Враховуючи широкомасштабну агресію Росії проти України, необхідно вдосконалити існуючі структури підготовки кадрів і прийняття рішень у сфері національної безпеки, доопрацювати нормативно-правову базу і, нарешті, визначити Єдиний центр забезпечення національної безпеки країни в регіоні. у всіх областях.

Питаннями національної безпеки займалися такі вчені, як А. Возжеников, В. Кардашов, А. Поздняков, А. Прохожев, С. Смульський, в яких розкриваються основна сутність та зміст національної безпеки, дається обґрунтування політико-управлінської системи забезпечення національної безпеки та підходів до теорії національної безпеки.

Не зважаючи на велику кількість досліджень, які вже були проведені вищеназваними ученими, до цього часу недостатньо дослідженим залишається питання щодо вдосконалення державно-управлінських механізмів забезпечення державної безпеки.

Мета і завдання дослідження. Метою магістерської роботи є розробка теоретико-методологічних засад державного управління, дослідження сутності та особливостей формування і реалізації державної політики у світі та в Україні.

Відповідно до поставленої мети у магістерській роботі визначено такі основні завдання:

- дослідити основні складові державної системи національної безпеки;
- дати характеристику концепції забезпечення державної політики у сфері безпеки та охорони громадського порядку на прикладі ;
- дослідити різні механізми формування і реалізації державної політики у сфері національної безпеки та охорони громадського порядку на прикладі систем різних країн;
- визначити напрями удосконалення механізму формування і реалізації державної політики у сфері охорони громадського порядку в Україні.

Об'єктом дослідження є процес формування та реалізації державної політики у галузі національної безпеки та забезпечення громадського порядку в нинішніх умовах у світі та в Україні.

Предметом дослідження є державна політика у галузі національної безпеки та забезпеченні громадського правопорядку.

Методи дослідження. Для досягнення мети та вирішення поставлених завдань у магістерській роботі використано наступні методи:

- логічне моделювання – з метою розроблення методологічного забезпечення механізмів державної політики у сфері національної безпеки та забезпечення громадського порядку;
- аналіз і синтез – для уточнення предмету дослідження;
- порівняльного аналізу – з метою дослідження основних підходів і пропозицій стосовно формування та реалізації державної політики у сфері безпеки та забезпечення громадського порядку в різних країнах;
- спостереження та теоретичного узагальнення – для дослідження існуючих проблем та суперечностей стосовно формування та реалізації державної політики у галузі національної безпеки та забезпечення громадського порядку;
- абстрактно-логічний – для узагальнення досліджених матеріалів, встановлення причинно-наслідкових взаємозв'язків та формулювання висновків та пропозицій.

Наукова новизна отриманих результатів полягає в вирішенні актуальних проблем в галузі державного управління громадською безпекою та розробка рекомендацій стосовно розвитку державної політики у сфері національної безпеки та забезпечення громадського порядку в Україні.

Структура та обсяг роботи. Кваліфікаційна робота містить вступу, три розділи основної частини та висновки до них, висновки та пропозицій, список використаних джерел. Основний текст роботи викладено на 45 сторінках. Список використаних джерел включає 36 найменувань.

РОЗДІЛ 1.

ОСНОВНІ ЗАСАДИ ТА МЕХАНІЗМ ФОРМУВАННЯ ДЕРЖАВНОЇ ПОЛІТИКИ НАЦІОНАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ ТА ОХОРОНИ ГРОМАДСЬКОГО ПОРЯДКУ

1.1. Еволюція поняття «безпека» у державно-управлінській науці

Проблема безпечного існування людини виникла з появою людської цивілізації. Стикаючись з різними факторами, які завдавали шкоди життю та здоров'ю індивідуумів, людство почало вживати відповідні заходи з метою попередження відповідних загроз. Саме потреба в забезпеченні безпеки стала однією з головних причин об'єднання людей.

Безпека є тісно пов'язаною з усіма сторонами життя суспільства. Не випадково нині особлива увага приділяється вивченню соціальних об'єктів.

Наразі зміст поняття «безпека» у багатьох джерелах визначається як стан захищеності життєво цінних інтересів особи, громади та держави від внутрішніх та зовнішніх загроз економічного, політичного, соціального, техногенного, військового, інформаційного, екологічного та іншого характеру, що має на меті встановлення економічної, політичної та соціальної стабільності в державі, дотримання законів та підтримання правопорядку, розвиток міжнародного співробітництва на основі партнерства [14;18]. Попри всі історичні зміни політичне розуміння сенсу безпеки полягає в уявленнях про стан або цілі, що встановлюють відносини між індивідами і державами або спільнотами.

Походження соціального явища «безпека» вперше описав англійський філософ Т. Гоббс у роботі «Левіафан» (1651 г.) як перехід від суто фізичного явища до явища соціального. Він показав єдність безпеки особи, суспільства та держави. У своїх працях філософ виділяє три основні загрози безпеці особи: конкуренцію, недовіру і прагнення слави. Як зазначає вчений у першому

випадку ми маємо справу з насильством, у другому – із самозахистом, а в третьому - боротьбу через дрібниці [8;9].

Деякі вчені визначають безпеку як невід’ємну властивість сучасної соціальної системи, утрата якого може привести до загибелі системи [24;34]. У роботі «Державне управління і національна безпека» відомий вчений А. Прохожев наголошує, що національна безпека визначається як «захищеність життєво важливих інтересів особи, суспільства та держави в різних сферах життєдіяльності від внутрішніх і зовнішніх загроз, що забезпечує сталий прогресивний розвиток країни» [30].

За сучасних умов, коли нові виклики вимагають від держав чималих зусиль для подолання загроз різного характеру, а також з урахуванням постійно мінливої обстановки як всередині України, так і за її межами, що, в свою чергу, напряму впливає на забезпечення національної безпеки, ми вважаємо, що поняття національної безпеки може бути більш прийнятним, якщо розглядати його з позицій захищеності життєво важливих інтересів особи, суспільства та держави, які гарантують подальший прогресивний розвиток [7].

Можна зробити висновок, що найбільш прийнятним варто вважати визначення внутрішньої безпеки як такого стану нормального функціонування інститутів державного управління, громадянського суспільства й органів державної влади, ефективність яких залежить від державного регулювання в сфері економіки й управління та від різних політичних підходів.

1.2. Загрози національної безпеки держави в умовах світових ризиків

Одним із важливих пунктів, що логічно впливають сьогодні є посилення протистояння національних держав за самозбереження (світова пандемія 2020 р., українсько-російська війна в центрі Європи 2022 р., боротьба за ресурси, зміни клімату тощо). Уже сьогодні можна висунути гіпотезу про суттєві зміни світового устрою. Очевидно, що і Україна, враховуючи події початку 2022р., бере в цьому участь. В такому контексті вежливим є аналіз внутрішніх і

зовнішніх загроз національній безпеці, які висуває сучасний етап розвитку цивілізації людства.

У сучасних умовах світової глобалізації існують дві протилежні точки зору: перша, що забезпечення національної безпеки кожної окремої держави має виходити з потреб забезпечення всеглобальної безпеки (так, як ситуація зі світовою пандемією COVID-19 на початку 2020 р. може бути тому підтвердженням); по-друге, що глобальна безпека за «російським» зразком (наприклад, війна початку 2022р.) виявляється неприйнятною для других країн, що відчують спробу нав'язування цього типу безпеки як пряму небезпеку – небезпеку втратити власний суверенітет або контроль в ухваленні державних управлінських рішень, така проблема на наш погляд існує в сучасній Україні. Це, в свою чергу, вимагає зосередження засобів щодо захисту власних інтересів країни в управлінсько-державній, економічній, політичній, та інших сферах діяльності, при чому характерна відповідальність лягає на такі структури, як МВС та СБУ, що і забезпечують громадську та національну безпеку.

У контексті забезпечення громадської безпеки, вважаємо, дедалі більшу загрозу становить організована злочинність, здатна дезорганізувати управління державою щодо її економічної складової. Політизація сучасної організованої злочинності та її панівний фінансовий та технічний потенціал актуалізують удосконалення взаємодії Служби безпеки України з органами МВС та також податковою поліцією.

Все більшого значення набуває боротьба із сепаратизмом і незаконними посяганнями на державний конституційний лад.

Пріоритетними напрямками у забезпеченні національної та громадської безпеки для органів СБУ та МВС стають політичний екстремізм і сепаратизм. Зміна співвідношення форм власності на користь приватного і кооперативного володіння, розширення сфер діяльності злочинних груп і корупція в органах влади вимагають створення нових додаткових структур, що і мають забезпечувати безпеку підприємств, банків, комерційних організацій та інших установ та їх безпосередніх керівників.

Питання безпеки стає дедалі актуальнішим. Світовий досвід соціально-економічного розвитку показує, що існують об'єктивні положення, порушення яких призводить до дестабілізації обстановки, зниження рівня безпеки особи, суспільства та держави і криз. На основі цих положень має будуватися система державного управління питаннями безпеки та соціально-економічними змінами.

Для впровадження конкретних заходів щодо забезпечення національної безпеки актуально нормативно визначити заплановані перетворення на поточну та довгострокову перспективу, бо діюча система державних та правоохоронних органів не зможе ефективно приймати участь у її забезпеченні.

Системний метод у теоретичному і практичному розумінні дозволяє отримувати інформацію про події, факти та явища та допомагає державним інститутам управління у вирішенні проблемних ситуацій. Саме завдяки цьому з'являється можливість кращого розуміння сутності як якісного боку вже існуючої системи управління; її складу, кількісних та якісних характеристик частин, їх взаємодії, спроможності координуватися і субординації, основ руху та розвитку; так і структури – внутрішньої організації, взаємозв'язку між компонентами; функції – активності системи, її життєспроможності та діяльності; інтегративних системних чинників, якими є механізми, що і забезпечують цілісність системи; генезис цієї системи, початок та джерела виникнення, встановлення, її перспективи розвитку та перетворення на нову систему [26].

Існуючий досвід нам показує, що громада, формуючись із великої кількості систем, які в процесі накопичення кількісних (як позитивних, так і негативних) факторів, еволюційно або революційно переходять у нову якість, що на пряму впливає на сучасний стан національної безпеки [19, с. 142–143].

На нашу думку, наявність об'єктивної інформації, глибокий її аналіз та прогнозування надають можливість розкривати суперечності політичного, соціального, міжнаціонального характеру в суспільстві, що загострюються й

суттєво впливають на стан національної безпеки як в окремих регіонах, так і в цілому по країні.

Отже, підсумовуючи вищевикладене, можемо сказати, що в сучасних умовах існує чимало загроз національній безпеці, серед яких мінлива обстановка в Україні та світі: воєнні дії, спричинені вторгненням Росії в Україну, порушення балансу та стабільності економік країн всього світу; пандемія; гуманітарні кризи та міграційні процеси; внутрішні безпекові проблеми кожної країни тощо. Вивчивши всі загрози, ризики, проблемні питання, спрогнозувавши ситуацію в оперативній та довгостроковій перспективі, удосконаливши управління національною безпекою, можливо забезпечити стабільність в окремих країнах та регіонах світу, в окремих галузях економіки та соціальной сфері.

Висновки до першого розділу

Потреба в забезпеченні безпеки була і є однією з головних аспектів життя людини та однією з причин об'єднання людей. Поняття національної безпеки може стати більш прийнятним, коли розглянути його з позицій захищеності життєво важливих інтересів особи, суспільства та держави. Обґрунтовано, що найбільш прийнятним є визначення внутрішньої безпеки як такого стану нормального функціонування інститутів державного управління, громадянського суспільства й органів державної влади.

У контексті забезпечення громадської безпеки дедалі більшу загрозу являють організована злочинність, що здатна дезорганізувати управління всією державою, боротьба із сепаратизмом і незаконними посяганнями на державний конституційний лад. Згідно вищевикладеного встановлено, що пріоритетними напрямками у забезпеченні національної та громадської безпеки для органів СБУ та МВС мають стати політичний екстремізм і сепаратизм.

У роботі досліджено, що державна політика у галузі національної безпеки та забезпечення та охорони громадського порядку має ґрунтуватися на

національних інтересах і включати в себе такі основні рівні, як безпеку особистості, її прав та свобод; безпечність суспільства, його духовних та матеріальних цінностей; внутрішню і зовнішню безпеку держави. Національна безпека та охорона громадського порядку забезпечується шляхом проведення виваженої державної політики відповідно до чинного законодавства за допомогою сукупності управлінських, нормативно-правових, владних та координаційних дій, що пов'язані з організацією та використанням справедливих засобів протидії та запобігання зовнішнім і внутрішнім небезпекам та загрозам.

РОЗДІЛ 2.

АНАЛІЗ СУЧАСНОГО СТАНУ ДЕРЖАВНОЇ ПОЛІТИКИ У СФЕРІ БЕЗПЕКИ ТА ОХОРОНИ ГРОМАДСЬКОГО ПОРЯДКУ НА ПРИКЛАДІ ВЗАЄМОДІЇ ПРАВООХОРОННИХ ОРГАНІВ ТА ОРГАНІВ МІСЦЕВОЇ ВЛАДИ: ВІТЧИЗНЯНИЙ ТА ЗАКОРДОННИЙ ДОСВІД

2.1. Історичні особливості формування взаємодії місцевої влади та органів правопорядку в Україні

Проблемні питання відносин влади та громадянського суспільства мають пряму залежність від стабільності та облаштованості сучасного вітчизняного соціуму. Отже, нагальною стає проблема розробки такої системи, яка б змогла визначати взаємодію представників правоохоронних органів, місцевої влади і громадянського суспільства у перспективі.

Історія участі громадського сектору у місцевому самоврядуванні та правоохоронній діяльності простягається своїм корінням у глибоку давнину та підкріплена багато віковими традиціями з конкретними особливостями для кожної нації. Безпосередня участь громадян країни щодо здійсненні охорони та дотримання громадського порядку та боротьбі з правопорушеннями мають власну багатолітню та багату історію. Окремі елементи взаємодії громадського сектору та правоохоронних органів у різноманітних формах простежуються вже за часів існування Київської Русі. У цей період повноваження правоохоронних структур щодо забезпечення охорони громадського порядку та здійснення боротьби зі злочинністю виконували дружини князівств [24].

Період існування Київської Русі характеризувався появою першого прототипу правоохоронних структур – боярської дружини. Вже в ті часи встановлювався виключно державний контроль за діяльністю боярської дружини, а зі сторони громадського сектору був відсутній вплив на діяльність правоохоронних структур [35, с. 35]. Основним законодавчим документом тих часів та української державності була «Руська Правда», яка передбачала

порядок пошуку та встановлення винних осіб, а також визначала міри покарання за вчинення правопорушень та злочинів із залученням представників громадськості (місцевих жителів).

Акцентуємо увагу, що в епоху Середньовіччя у Київській Русі посідало місце скликання всезагальних зборів громадян міст (населених пунктів), що на меті свого створення мали розгляд громадських справ (так зване «віче»). Так такі збори вже тоді стали одним із перших прототипів нинішніх інститутів контролю громадськості за дотриманням норма та чинного законодавства правоохоронних органів, одним словом було однією з перших форм впливу громадськості на розвиток української держави та права. Віче у слов'ян з незапам'ятних часів було елементом здійснення державної влади і контрольної діяльності громадянами і вважалося вищим органом народного самоврядування і судом. Ця форма суспільного впливу на розвиток правоохоронних органів мала на меті об'єднати громадськість і державний сектор, а не їх боротьбу. Віче вважалося частиною соціально-політичного механізму стародавнього східнослов'янського суспільства, і прийняті на ньому рішення були незаперечними і обов'язковими для всіх інститутів державної влади [16].

У період середини XVII – початку XVIII століття територія сучасної України, яка входила до складу Російської імперії. Оттоді розвиток основ громадянського суспільства в Україні гальмувався за рахунок багатьох факторів, наприклад, через специфічний менталітет українського народу, а також жорстку тоталітарну імперську політику російського царизму.

Рис. 2.1. Розгляд взаємодії правоохоронних органів з громадськістю у період з X по XIX століття

Дослідження питань взаємодії громадського сектору та відповідних правоохоронних структур у період з X по XIX століття призвело до визначення основних ознак такої взаємодії у цей часовий проміжок, які представлено на рис. 2.1.

Таким чином, можна відзначити, що розвиток відносин між органами місцевого самоврядування та правоохоронними органами спостерігався вже під час існування племінної системи в Україні. Пізніше в правоохоронній системі були проведені перетворення, і був створений окремий орган, наділений повноваженнями і власною структурою, конкретними функціями і певною кількістю співробітників. Відповідно до потреб сучасності були змінені, реконструйовані і перетворені правоохоронні органи, а також створені нові способи взаємодії з державним сектором [16].

2.2. Аналіз практики організації і використання потенціалу правоохоронних органів для місцевого розвитку в Європі та США

У світі існують різноманітні підходи до організації взаємодії між органами поліції та органами місцевого самоврядування, що зумовлено історичними умовами формування місцевого самоврядування та правоохоронних органів, а також державним устроєм.

У той час як для Сполучених Штатів участь місцевої влади в правоохоронній діяльності є давньою історичною традицією, такі процеси є новими для країн Центральної Європи. У зв'язку з цим при вивченні зарубіжного досвіду взаємодії місцевих органів влади з правоохоронними органами були відібрані держави з різними моделями організації відносин між ними [15].

У європейських країнах останніми роками підвищується роль місцевого самоврядування у здійсненні правоохоронної функції. Свідченням цьому є

створення у системі місцевого самоврядування спеціальних правоохоронних організацій зі спеціальними завданнями й особливим статусом.

Для прикладу, поліція у Великобританії відрізняється високим рівнем децентралізації та значним ступенем залученням громадськості до управління нею. Враховуючи широку автономію окремих частин Об'єданого Королівства, на сьогодні існує декілька відмінних правових режимів функціонування поліції, окремі для Англії та Уельсу, Шотландії і Північної Ірландії.

Замість територіальних поліцейських управлінь запроваджена посада комісара з питань поліції та злочинності. Комісари обираються прямим голосуванням жителів відповідної території на чотирирічний строк.

Органи, які розташовані на території місцевого самоврядування забезпечують публічний нагляд за діяльністю комісара, а також відповідають за ефективне виконання ним своїх завдань [15].

До повноважень комісії, зокрема, відноситься розгляд проекту плану поліцейської діяльності та протидії злочинності і внесення пропозицій до нього (при цьому, погодження даного плану комісаром з комісією є, відповідно до законодавства, обов'язковим).

У Шотландії та Північній Ірландії система управління поліцією дещо відрізняється. Так, поділ на поліцейські території у них відсутній, і кожна з цих частин Великобританії має власну уніфіковану поліцейську службу.

У Північній Ірландії загальне керівництво та нагляд за діяльністю поліцейської служби здійснює Рада з поліцейської діяльності Північної Ірландії, до складу якої входять представники місцевої законодавчої асамблеї, а також громадяни, призначені міністерством юстиції. Її основним завданням є забезпечення ефективності та законності діяльності поліцейської служби. Як і у поліцейських службах Англії та Уельсу, оперативне управління діяльністю поліцейською службою Північної Ірландії здійснює головний констебль.

Досвід Польщі є достатньо показовим для України з декількох причин: відносно невелика відмінність від України за площею та чисельністю населення, спільний історичний досвід розбудови демократії в умовах

демонтажу авторитарного політичного режиму, подібна форма державного устрою. Окрім цього, слід звернути увагу на те, що формування механізмів взаємодії між поліцією та органами місцевого самоврядування відбувалось у даній державі за умови розширення повноважень останніх, що відповідає духу адміністративно-територіальної реформи, яку планується провести в Україні.

Чинне польське законодавство передбачає широку участь органів місцевого самоврядування у забезпечення громадського порядку. Так, ст. 3 закону про поліцію прямо передбачає, що органи місцевого самоврядування виконують завдання у сфері охорони безпеки та громадського порядку [5]. З цією метою органи місцевого самоврядування мають право створювати ряд органів, діяльність яких направлена на забезпечення громадського порядку.

Так, на рівні гміни (територіальної громади) створюється гмінна (міська) стража (муніципальна поліція). При цьому, незважаючи на підпорядкування та фінансування гмінної стражі органам місцевого самоврядування, вона не діє автономно від поліції. Зокрема, рішення про створення гмінної (міської) стражі повинно бути погоджене з комендантом поліції воєводства. Погодження коменданта поліції воєводства необхідне і при призначенні коменданта стражі. Також, комендант поліції воєводства надає допомогу воєводі у здійсненні нагляду за окремими аспектами діяльності гмінної стражі (наприклад, у сфері застосування працівниками стражі вогнепальної зброї та заходів фізичного примусу) [4].

У Франції на національному рівні діє два основних правоохоронних органи: Національна поліція та Національна жандармерія, які підпорядковуються Міністерству внутрішніх справ. Окрім цього, французьке законодавство передбачає активну роль органів місцевого самоврядування у забезпеченні правопорядку на відповідній території. Так, відповідно до Генерального кодексу місцевого самоврядування, мер визнається представником держави у департаменті, до завдань якого належить здійснення заходів із забезпечення громадської безпеки. З метою виконання цих завдань, мерам надано право створення спеціалізованих органів місцевого

самоврядування, діяльність яких спрямована на забезпечення громадського порядку та безпеки [1].

Іншим важливим механізмом взаємодії є місцеві угоди у сфері безпеки та місцеві ради з питань безпеки та попередження правопорушень. Пріоритетними сферами діяльності в рамках угоди визначені наступні:

- безпека публічних місць;
- попередження злочинності неповнолітніх;
- допомога вразливим категоріям населення;
- реагування правоохоронних органів на потреби громади.

У країнах Балтії простежується чітка тенденція щодо інтеграції поліції у громадянське суспільство. Як наслідок, формується високий рівень довіри населення до поліцейських органів, а суспільство стає таким, у якому панують правопорядок і законність.

Отже, можемо сказати, що центральна поліція у більшості європейських країн відіграє ключову роль у забезпеченні публічної безпеки.

Що стосується Сполучених Штатів Америки, важливою особливістю діяльності поліції у цій країні є фактична відсутність її єдиної системи. Натомість, правоохоронні органи, що діють на різних рівнях (федеральному, штату, округу та громади), функціонують достатньо автономно, підпорядковуючись не одне одному, а відповідним місцевим органам влади. Іншими словами, на рівні міста департамент поліції підпорядкований органу міського самоврядування, ним же формується та фінансується.

Наявність відносин підпорядкування між органами місцевого самоврядування та департаментом поліції обумовлює достатньо високий рівень взаємодії між ними. За цих умов, першим її напрямом є формування керівництва поліції органами місцевого самоврядування. У США не існує єдиного встановленого порядку організації поліцейських департаментів, однак за загальним правилом їх очолює начальник поліції, що призначається органами міської влади. Окрім цього, для великих міст характерним є розділення стратегічного та оперативного керівництва департаментом поліції.

Перший напрям діяльності покладається на комісара поліції, який часто є цивільною особою, та відповідає за вироблення політики у сфері правоохоронної діяльності, визначення пріоритетних цілей діяльності поліції; другий – на начальника поліції, який відповідає за безпосередню реалізацію завдань, покладених на департамент. При цьому, саме посада комісара відповідає за відповідність стратегічних цілей департаменту поліції загальній політиці органів місцевого самоврядування у сфері правоохоронної діяльності [15; с. 6].

Незважаючи на те, що поліцейські департаменти входять в систему органів місцевого самоврядування, їх діяльність є достатньо автономною, що забезпечує неупередженість та професійність у виконанні ними своїх обов'язків.

Найбільш відомим та розповсюдженим способом залучення громадськості та відповідних органів місцевого самоврядування до роботи у правоохоронній сфері є практика *community policing*, яка вперше була реалізована у США у 80-х роках ХХ сторіччя, звідки вона поширилась й у інші держави.

На підставі досвіду, виробленого в рамках співпраці органів місцевого самоврядування та департаментами поліції, Департамент юстиції США наводить наступні найбільш поширені та ефективні заходи у сфері *community policing*.

Департамент юстиції США визначає три ключових компоненти *community policing*:

- партнерство в громаді – це така співпраця між поліцією та особами, установами та організаціями, яким вона служить, для пошуку відповідей на існуючі проблеми та підвищення довіри до діяльності поліції;

- організаційні перетворення – створення умов для відповідності управління, кадрового, структурного та інформаційного забезпечення і відповідності вимогам партнерства у громаді та ефективного вирішення проблем;

- вирішення проблем – процес ефективного та систематизованого дослідження виявлених реальних проблем з метою формулювання ефективних рішень [3, с. 593].

Основні заходи, що рекомендуються Департаментом юстиції США в рамках community policing показано у таблиці 2.1 [2].

Таблиця 2.1

Рекомендації Департаменту юстиції США в рамках community policing

Партнерство в громаді	Організаційні перетворення	Вирішення проблем
Розміщення інформації про злочини на веб-сайті поліції	Закріплення поліцейських за визначеними ділянками на достатньо довгі проміжки часу	Проведення досліджень у громаді з метою виявлення проблем у сфері безпеки та оцінки діяльності поліції
Проведення регулярних зустрічей з представниками місцевого бізнесу	Використання принципів community policing при процедурах добору та прийняття на роботу працівників поліції	Систематичне виявлення проблем на всіх рівнях (квартал, маршрут, район, місто)
Участь працівників поліції та органів місцевого самоврядування на зустрічах асоціацій домовласників	Інтеграція принципів community policing у систему оцінки роботи поліцейських	Використання аналітичних методів з метою кращого розуміння проблем у сфері злочинності
Побудова робочих відносин із засобами масової інформації	Розробка технологічних та інформаційних систем, що забезпечують кращий доступ до інформації працівників поліції та представників громади	Вивчення та використання кращих практик інших управлінь поліції
Інформування громадян про ініціативи поліції у сфері протидії злочинності	Урахування принципів community policing при підготовці поліцейських	Пошук шляхів залучення представників громади до виявлення проблем у сфері безпеки
Залучення волонтерів	Підвищення відповідальності працівників за вирішення проблем на рівні, за який вони відповідають	Заохочення поліцейських до комплексного вирішення проблем при реагуванні на звернення громадян
Функціонування поліцейської академії для громадян	Заохочення поліцейських пропонувати інноваційні рішення стратегічних проблем	Оцінювання ефективності зусиль щодо протидії злочинності
Побудова робочих відносин з іншими службами місцевого самоврядування	Скорочення ієрархічних структур	Вивчення причин географічної концентрації злочинності на вироблення відповідних заходів
Отримання інформації від партнерів щодо природи та рівня пріоритетності проблем у громаді	Підвищення прозорості діяльності поліції та процесу прийняття нею рішень	Аналіз обставин повторної віктимізації осіб з метою вжиття відповідних заходів

Продовження табл. 2.1

Вироблення нових рішень з партнерами у режимі «мозкового штурму»	Включення принципів community policing до програми підготовки польових поліцейських	Збір інформації про серійних правопорушників з метою ускладнення протиправної діяльності у майбутньому
Залучення партнерів у процес вирішення проблем	Надання поліцейським можливості виробляти інноваційні відповіді на проблеми	Дослідження місць концентрації злочинів з метою усунення криміногенних факторів
Використання піших та велосипедних патрулів	Розробка технологічного забезпечення аналізу та оцінки проблем у сфері безпеки	Розробка формальних планів реагування на проблемні ситуації
Залучення партнерів до впровадження заходів, направлених на вирішення проблем	Врахування принципів community policing у плануванні діяльності	Систематичне документування заходів із вирішення проблем у сфері безпеки

Таким чином, можна вести розмову про два рівні взаємодії органів місцевого самоврядування та поліції у Сполучених Штатах Америки. З одного боку, має місце підпорядкування поліції владі міста, що обумовлює широкі контрольні функції міської ради та мера стосовно правоохоронців та наявність значного переліку важелів впливу на них, передусім – фінансових. З іншого боку, практика community policing забезпечує безпосереднє партнерство поліції з іншими міськими службами щодо спільної протидії злочинності та забезпечення громадського порядку.

2.3. Перспективи використання закордонного досвіду взаємодії правоохоронних органів та органів місцевого самоврядування в Україні та шляхи її вдосконалення

На сьогодні триває реформування як органів місцевого самоврядування, так і органів внутрішніх справ. Ряд нормативно-правових актів у даній сфері поки що не прийнятий або не діє (зокрема, Закон України «Про органи внутрішніх справ», зміни до Конституції України стосовно децентралізації управління тощо). Разом з цим, можна вказати на ряд перспективних напрямів

впровадження закордонного досвіду, можливих в рамках діючих та прийнятих законодавчих актів.

Закон України «Про Національну поліцію» лише у загальних рисах окреслює механізм взаємодії поліції з органами місцевого самоврядування. Відповідно до ст. 88 Закону, керівники територіальних органів поліції повинні проводити публічні зустрічі з представниками місцевих органів влади на провінційному, районному, міському та сільському рівнях не рідше одного разу на два місяці з метою налагодження ефективної співпраці між поліцією, місцевими органами влади та населенням. На цих зустрічах обговорюється діяльність поліції, виявляються поточні проблеми і вибираються найбільш ефективні способи їх вирішення [28]. Разом з цим, очевидно, що суто формальна реалізація даного положення не може досягти цілей, поставлених перед поліцією та органами місцевого у сфері охорони правопорядку. У зв'язку з цим, цікавим є досвід складання місцевих планів поліцейської діяльності (Великобританія), який може бути корисним при реалізації положень Закону України «Про Національну поліцію» щодо громадського контролю поліції (розділ VIII). Зокрема, відповідно до ст. 86 Закону, щоб інформувати громадськість про діяльність поліції, начальник поліції і начальники територіальної поліції раз на рік готують і публікують звіт про діяльність поліції на офіційних веб-порталах поліції; щорічний звіт про діяльність поліції і територіальної поліції повинен, при необхідності, містити аналіз криміногенної ситуації в країні або регіоні, інформацію про заходи, вжиті поліцією, і результати цієї діяльності, а також про виконання завдань, покладених на поліцію. поліції і територіальної поліції поліцейськими комісіями [28]. Складання таких планів із залученням керівництва територіальних органів поліції, територіальних поліцейських комісій та органів місцевого самоврядування сприятиме виробленню конкретних заходів із реалізації визначених поліцейською комісією пріоритетів, формуванню чітких критеріїв оцінки роботи територіального органу поліції органами місцевого самоврядування та громадськістю, а також більш повному врахуванню

побажань місцевих громад у діяльності поліції. При цьому, урахування в планах відносно невеликого переліку пріоритетів правоохоронної діяльності дозволить спрямувати роботу поліції на актуальні проблеми, що турбують населення відповідного регіону або територіальної громади.

Подібні проекти можуть мати як освітній характер (інформування громадян про потенційні загрози їх безпеці та шляхи їх протидії; підвищення загального рівня правової культури населення), так і передбачати неповну участь органів місцевого самоврядування та представників громадськості в охороні правопорядку (наприклад, чеський досвід спільних з муніципальною поліцією патрулів за умови створення відповідних органів в Україні; американський досвід залучення волонтерів).

З метою розробки та реалізації подібних проектів на рівні місцевих громад доцільним є застосування американського досвіду партнерства у громаді для залучення як представників органів місцевого самоврядування, так і представників громадських організацій до спільного вироблення рішень щодо підвищення рівня безпеки у громаді. Подібні форуми окрім працівників поліції, можуть включати представників судових органів, прокуратури, органів місцевого самоврядування, соціальних служб, представників шкіл, релігійних та громадських організацій, засобів масової інформації, підприємств тощо. При цьому, відносно неформальний статус подібних партнерств може забезпечити достатньо високий рівень гнучкості у виробленні рішень тих проблем, які стоять перед конкретною місцевою громадою. Завданнями подібних партнерств можуть бути:

- забезпечення співпраці всіх інституцій та суспільних груп, що зацікавлені та діють у сфері профілактики правопорушень та забезпечення безпеки з метою організації міждисциплінарної роботи в сфері безпеки місцевої громади;

- інформування населення про вітчизняні та закордонні інновації, новаторські пілотні проекти, публікації, сучасні тенденції і потреби у сфері безпеки громад;

- розробка проектів у галузі роботи з дітьми та молоддю, організації дозвілля молоді, а також політики в сфері освітньої, виховної, сімейної, житлової, містобудівної, культурної політики, участі населення у забезпечення громадського порядку у громаді.

Окрім цього, на рівні областей доцільним видається використання досвіду функціонування французьких місцевих рад з питань безпеки та попередження правопорушень та польських комісій безпеки і порядку з метою забезпечення більш тісної взаємодії органів місцевого самоврядування, територіальних управлінь центральних органів виконавчої влади та територіального органу поліції для формування комплексних рішень із попередження правопорушень та забезпечення безпеки у регіоні. Подібні консультативні органи багато в чому відповідають американській моделі міжвідомчого партнерства та, на відміну від форумів партнерства у громаді, можуть використовуватися для координації зусиль органів місцевого самоврядування та державної влади з метою вироблення коротко-, середньо- та довготермінових рішень у сфері безпеки на рівні регіону.

Концепція формування України як демократичної правової держави та орієнтир конституційно-правового розвитку передбачає побудову держави, в якій установлені міцний конституційний правопорядок і належним чином дотримані права і свободи людини. Ефективне функціонування органів публічної влади є основою встановлення, підтримки та зміцнення такого правопорядку. Як відомо, ще Ж.Ж Руссо вважав, що тільки міцна держава може забезпечити свободу своїм громадянам [30, с. 132].

Взаємодія органів поліції у сфері охорони правопорядку з іншими суб'єктами публічної влади досліджувались в роботах таких учених як В. Авер'янов, І. Голосніченко, Є. Додін, А. Закалюк, В. Колпаков А. Комзюк, М. Костецький, О. Кузьменко, В. Олефір, О. Остапенко, В. Томін, А. Шульга тощо.

Сучасний етап конституційно-правових перетворень України характеризується підвищеною значимістю здійснення різних державних функцій, включно із функцією забезпечення правопорядку, в реалізації якої

активно задіяні органи публічної влади. Формування цілісного й такого, який ефективно функціонує, конституційно-правового механізму забезпечення правопорядку органами публічної влади можна віднести до найбільш значущих сучасних напрямів державно-правового розвитку. Тенденції централізації й децентралізації публічної влади, зміцнення єдності її системи, реалізації конституційного принципу поділу влади істотно впливають на ефективність установа й забезпечення правопорядку в цілому, визначаючи основні напрямки формування, розвитку й функціонування розглянутого механізму. Головна мета взаємодії – забезпечення єдності дій, взаємодопомоги й об'єднання зусиль для успішного вирішення спільних завдань. Водночас взаємодія і взаємна допомога повинні бути чітко узгоджені як за цілями (завданнями) дій, так і за місцем і часом проведення спільних заходів [30, с. 147].

Взаємодія державних органів, органів місцевого самоврядування та громадських об'єднань будується на основі збереження їх якісного визначення органів державного, місцевого та громадського управління, суворого дотримання їх можливостей і компетенцій, на основі чіткого «поділу повноважень» між ними. Цим забезпечується ліквідація дублювання в діяльності державних і громадських організацій, поєднання можливостей державного та громадського управління, що сприяє ефективності функціонування всієї системи управління. Водночас «розподіл повноважень» не означає невтручання держави в діяльність низки структур, створених за участю населення, з охорони громадського порядку, з погляду контролю й координації їх діяльності [19, с. 302].

У процесі гарантування публічної безпеки й порядку під час проведення масових заходів Національна поліція України так чи інакше взаємодіє з низкою інших суб'єктів гарантування публічної безпеки й порядку з метою підвищення ефективності та своєчасності такої діяльності. Серед таких суб'єктів – Президент України, Верховна Рада України, Кабінет Міністрів України, правоохоронні органи, судові органи, місцеві державні адміністрації та органи

місцевого самоврядування, громадські формування з охорони публічного порядку, громадяни, громадські об'єднання тощо. Проте наразі за відсутності спеціального нормативного акту, який би закріплював як порядок проведення масових заходів, так і гарантування публічної безпеки та порядку під час їх проведення, особливості взаємодії Національної поліції України з іншими суб'єктами гарантування публічної безпеки й порядку під час масових заходів належно не врегульовані на законодавчому рівні [13, с. 105].

Важливим у взаємодії органів поліції із громадськими об'єднаннями є залучення населення в діяльність з охорони громадського порядку. Як показує практика, завдяки підтримці населення, поліція успішніше вирішує завдання щодо забезпечення публічного порядку та безпеки. Водночас громадяни можуть брати безпосередню участь в охороні громадського порядку. З метою вдосконалення взаємодії громадських об'єднань з правоохоронними органами доцільно видати постанови, накази, інструкції, в яких чітко визначатиметься порядок взаємодії вищезазначених суб'єктів. Отже, узгоджена діяльність правоохоронних органів з органами місцевого самоврядування та громадськістю сприяє зміцненню правопорядку в державі.

Висновки до другого розділу

У другому розділі охарактеризовано аспекти формування взаємодії органів місцевої влади та правоохоронних органів в Україні та за кордоном у різні історичні часи. Даний розділ присвячений аналізу потенціалу правоохоронних органів у США та країнах Європи. Встановлено, що центральна поліція у переважній більшості європейських країн та США відіграє важливу роль у забезпеченні публічної безпеки та дотримання правопорядку.

У ході дослідження нами виділено основні перспективи використання закордонного досвіду взаємодії правоохоронних органів та органів місцевого самоврядування та можливості їх впровадження та вдосконалення в Україні.

Дійшли висновку, що ефективна взаємодія правоохоронних органів з органами місцевого самоврядування сприяє зміцненню правопорядку. Наголошено, що взаємодія може бути ефективною тільки за наявності погодження цілей з метою спільного вирішення завдань у справі зміцнення громадського порядку і громадської безпеки.

РОЗДІЛ 3.

УДОСКОНАЛЕННЯ ДЕРЖАВНОЇ ПОЛІТИКИ У СФЕРІ НАЦІОНАЛЬНОЇ ТА ГРОМАДСЬКОЇ БЕЗПЕКИ В УКРАЇНІ

3.1. Основні засади щодо формування та впровадження державної політики у сфері національної та громадської безпеки з врахуванням соціально-економічних чинників

Система громадської безпеки та управління ризиками розглядається, як складна ієрархічна структура на національному, регіональному та місцевому рівнях. Управління цією системою має ґрунтуватися на поєднанні принципів теорії державного управління, теорії непереборних ігор та інформаційної теорії ієрархічних систем [12; с. 83].

Зокрема, в ієрархічних системах завдання централізованого і децентралізованого управління зазвичай враховуються при обліку інтересів адміністративних структур нижчих рівнів. При цьому враховується, що самостійні дії підсистем управління, які переслідують свої цілі, можуть певною мірою знизити ефективність вирішення завдань центром.

Як уже згадувалося, безпека та управління ризиками на національному та регіональному рівнях повинні бути зосереджені в першу чергу на:

- вирішувати проблеми довгострокової перспективи;
- формування цілей і стратегій управління ризиками;
- створення необхідної нормативно-правової бази для забезпечення високого рівня життя.

Тут стратегії управління ризиками розуміються як основні напрямки зусиль, спрямованих на досягнення прийняттого рівня безпеки у всіх аспектах і підпорядковані ідеї забезпечення високого рівня життя.

Як і в багатьох інших випадках, конкретні індивідуальні та групові рішення можуть прийматися в державному управлінні для забезпечення безпеки та захисту соціально-економічних систем [35]. У той же час

організаційна структура системи управління враховує чіткий розподіл завдань і повноважень щодо прийняття рішень між людьми або групами людей, що представляють певні структури розглянутої соціально-економічної системи.

В рамках структури системи управління безпекою соціально-економічних систем доцільно реалізувати спільне застосування двох принципів:

- єдність командування, засноване на єдності повноважень і відповідальності;
- розподілені обов'язки і відповідальність, що забезпечують завершення погоджень і консультацій і створюють умови для усунення неминучих протиріч і навіть конфліктів.

З кібернетичної точки зору Державне управління захистом соціально-економічних систем-це циклічний інформаційний процес, здійснюваний по замкнутому циклу для досягнення конкретної мети: підтримки або регулювання і підвищення рівня безпеки населення, територій, економічних об'єктів та інфраструктури, що знаходяться під впливом кібернетичних факторів.

Як Ви знаєте, в будь-якому управлінському процесі час, що витрачається на обробку вихідної інформації, оцінку ситуації і розробку рішення, надзвичайно важливо. Відповідно, це залежить від характеру прийнятого рішення.

У цьому випадку рішення, що стосується державного управління, повинно прийматися в два етапи [32].:

- прийняти концептуальне рішення, засноване на ситуації, цілі управління і рівнях безпеки (рівнях ризику), а також стратегії для основних об'єктів управління ризиками;
- прийняти організаційне рішення про заходи та заходи щодо реалізації концептуального рішення.

У його підготовці беруть участь не тільки компетентні органи державного управління, а й експерти з основних напрямків проведеного комплексного системного аналізу.

Рішення про Державне управління, прийняте на другому етапі, має визначати, крім оцінки і висновків ситуації:

- завдання;
- склад задіяних сил і засобів;
- механізм реалізації заходів і заходів, спрямованих на підтримку безпеки населення, територій і господарських об'єктів на рівні, встановленому в нових умовах, або на підвищення рівня безпеки окремих адміністративних об'єктів;
- Організація управління, взаємодія, готовність до виконання завдань і контроль продуктивності [6; с. 79].

Розробка організаційного рішення заснована на:

- мета державного управління, сформульована в концептуальному рішенні;
- визначення рівнів ризику для установ державного управління;
- обрана стратегія управління ризиками.

Це пов'язано з великою рутинною роботою державного управління і забирає багато часу.

В останньому випадку не потрібно багато часу і зусиль для прийняття концептуального рішення, спрямованого на забезпечення безпеки соціально-економічних систем, якщо вже є дослідження, прогностичні оцінки і відповідна наукова, методологічна, нормативна і правова база. У зв'язку з цим особлива увага приділяється розробці науково-методичних основ аналізу та оцінки ризиків в системі управління соціально-економічною безпекою.

3.2. Шляхи трансформації державної політики у сфері національної безпеки та охорони громадського порядку в умовах європейської інтеграції України

Сучасне безпекове середовище України характеризується високим ступенем мінливості й непередбачуваності. Драматичні події, що відбуваються

нині у світі, насамперед війна, розв'язана Російською Федерацією – державою, що володіє ядерною зброєю та досі є постійним членом Ради Безпеки ООН, проти України випробовують на міцність і життєздатність наявні механізми забезпечення миру та безпеки, перевіряють на практиці ефективність міжнародних організацій та альянсів, активізують пошуки нових механізмів забезпечення глобальної, регіональної та національної безпеки. Невизначеність ситуації суттєво ускладнює формування Україною політики у сфері національної безпеки, потребує диверсифікації заходів, посилення традиційних безпекових механізмів заходами у сфері побудови національної стійкості на шляху до європейської інтеграції.

Незадовго до початку повномасштабної війни, яку розпочала Російська Федерація проти України 24 лютого 2022 р., у нашій державі було завершено підготовку галузевих безпекових стратегій у межах нового циклу стратегічного планування в умовах європейської інтеграції, започаткованого з прийняттям у 2020 р. нової редакції Стратегії національної безпеки України. У документах було визначено широкий спектр загроз національній безпеці в різних сферах. Водночас результати поглибленого аналізу таких загроз дозволяють стверджувати, що джерел їх виникнення було не надто багато.

На момент набуття чинності галузевими безпековими стратегіями Україна протягом восьми років зазнавала гібридної агресії РФ. Така агресія виходила поза межі однієї держави, а її результати нині загальновідомі, зокрема: на рівні України – окупація в 2014 р. Автономної Республіки Крим і частини Луганської і Донецької областей, неодноразові спроби втручання у внутрішні справи України; на регіональному рівні – застосування енергетичної зброї (наприклад, у спосіб створення штучного дефіциту природного газу в Європі та підвищення його ринкової вартості), створення міграційної кризи на кордоні Білорусі та держав ЄС; на міжнародному рівні – реалізація стратегії створення напруженості на Заході, поширення російської пропаганди й дезінформації тощо.

Загалом, руйнування, як наслідки після Другої світової війни системи міжнародної безпеки й послаблення впливу міжнародних організацій, що мають забезпечувати дотримання норм міжнародного права, доцільно визначити джерелом окремої групи загроз національній безпеці України. Зазначені глобальні процеси знизили ефективність наявних інструментів кризового врегулювання, знецінили безпекові гарантії, надані різним державам, провокували нові міждержавні конфлікти і поширення міжнародної злочинності за відсутності системи ефективних стримувань і покарань.

Зауважимо, що протистояння України у війні активізувало сильні сторони держави та суспільства, зокрема злагодженість і єдність щодо демократичних цінностей і національних інтересів. Це дозволило оперативно усунути деякі уразливості. Передусім ідеться про вади у сфері інформаційної політики держави й слабкість системи стратегічних комунікацій. Завдяки ефективному координуванню відповідної діяльності та об'єднанню зусиль держави, суспільства та бізнесу Україні вдалося отримати значні переваги в інформаційній війні та забезпечити поширення у світі та Європі правдивої інформації про події, що відбуваються нині в країні.

До інших сильних сторін Української держави та суспільства можна віднести сформованість законодавчої бази, яка передбачає механізми управління державою як у звичайних умовах, так і в умовах надзвичайного та воєнного стану. Це значною мірою гарантує безперервність урядування, що є одним із ключових напрямів забезпечення національної безпеки і стійкості. Крім того, ухвалений 2021 р. Закон України «Про основи національного спротиву» (Верховна Рада України, 2021) заклав підвалини організації територіальної оборони, яка відіграла важливу роль у забезпеченні захисту держави у нинішній війні. Зокрема, у такий спосіб було реалізовано принцип субсидіарності, який є одним із ключових у сфері формування національної стійкості. Це дозволило суттєво підвищити ефективність реагування на воєнні загрози на місцевому рівні й налагодити належне координування на всіх рівнях.

Враховуючи вищесказане, можна виділити пріоритетні напрями державної політики у сфері національної безпеки та охорони громадського порядку у таких сферах суспільного життя: політичній; економічній; оборонній (військовій); міжнародній; національній та громадській безпеці; соціальній - психологічній (духовний); педагогічній.

На підставі результатів оцінки військово-політичної ситуації в світі і на Україні необхідно в пріоритетному порядку сформулювати і реалізувати державну політику в галузі національної безпеки і охорони громадського порядку, з тим щоб надати Україні можливість протистояти безпосереднім загрозам і існувати як миролюбна демократична держава.

Якщо мотиви планується застосовувати в певних сферах суспільного життя (сфері діяльності держави), тобто відбирати пріоритетні напрями із запропонованого списку, то це виглядає так.

Пріоритетними напрямками формування та реалізації державної політики у сфері національної безпеки та охорони громадського порядку мають бути наступні [20].

Політик:

- запобігати загостренню політичної опозиції соціальних груп (класів) і націоналістичних елементів і організацій;
- посилити боротьбу з тероризмом і екстремізмом;
- розвиток інституційних та правових механізмів захисту цілісності держави, забезпечення єдності правового простору та національних інтересів України;
- поступове усунення соціальної нерівності між різними верствами населення.

В економічній сфері:

- відновлення економіки країни, проведення незалежного соціально-економічного курсу;
- відновлення оборонно-промислового комплексу на основі нових технологій;

- збільшення виробництва продукції подвійного призначення;
 - уникати залежності основних секторів економіки від іноземного капіталу;;
 - формування Єдиного Економічного Простору з державами-членами ЄС.
- В області оборони (військової) :
- зміцнення обороноздатності України шляхом завершення військової реформи та модернізації збройних сил сучасною військовою технікою.;
 - удосконалення оборонного законодавства України (зміни та доповнення до існуючих документів та розробка нових);;
 - удосконалення управління збройними силами та іншими владними структурами держави;
 - зміцнення військового співробітництва з державами-членами ЄС і НАТО;
 - підвищити рівень підготовки українських силовиків.

На міжнародній арені:

- зміцнення міжнародного авторитету України в рамках ООН;
- підтримувати і зміцнювати дружні відносини з державами-членами ЄС;
- Поліпшення відносин з НАТО і, в першу чергу, зі Сполученими Штатами.

У сфері громадської безпеки [21]:

- посилення боротьби з розвідувальною та іншою діяльністю іноземних розвідувальних служб;
- підвищення ефективності боротьби з тероризмом і екстремізмом;
- боротьба з незаконною торгівлею зброєю, вибуховими речовинами і наркотиками;;
- протидія діям психологічних операцій іноземних держав.

У сфері громадської безпеки:

- участь у боротьбі з тероризмом та екстремізмом;
- профілактика і усунення розладів;

- боротьба з незаконною торгівлею зброєю, вибуховими речовинами і наркотиками;;

- Підтримання громадського порядку, особливо під час масових демонстрацій.

У соціально-психологічній (духовній)сфері :

- створення стійкого соціально-психологічного суспільства в Україні;;
- розвиток соціально-психологічної стійкості громадян України до підривних психологічних операцій іноземних держав;

- виховання громадян у дусі патріотизму та громадянської відповідальності за долю України;

- обмеження і заборона діяльності засобів масової інформації, що викликає неконституційні настрої;

- законодавче визначення та впровадження засобів і методів захисту суспільної свідомості в практику Збройних сил, правоохоронних органів і спеціальних служб України.

В галузі освіти:

- надання загальної середньої освіти в Україні з поступовим переходом до обов'язкової вищої освіти;;

- створення системи укомплектування кваліфікованими кадрами в усіх сферах суспільного життя (сферах державної діяльності) України, у тому числі у сфері національної безпеки держави та охорони громадського порядку;;

- розвиток фундаментальних і прикладних наук, у тому числі пов'язаних із загальною теорією національної безпеки і громадського порядку;

- інтенсифікація наукових досліджень в основних галузях науки, у тому числі в оборонній (військовій) сфері.

Отже, пріоритетні напрями, передбачені для розроблення та реалізації державної політики в галузі національної безпеки та охорони громадського порядку в умовах глобалізації, є пріоритетними цілями реалізації зусиль органів державної влади та громадських об'єднань. місцеві органи влади, здатні мобілізувати всі матеріальні, розумові та організаційні ресурси держави для

забезпечення своєї автономії. Успіх цього заходу багато в чому буде залежати від того, якою мірою влада, незалежно від типу соціально-економічної системи держави, зможе домогтися консолідації і направити необхідні сили і засоби на створення адекватної обстановки в сфері національної безпеки і охорони громадського порядку [12].

Безсумнівним плюсом у цій сфері стане можливість оперативного створення найбільш ефективного механізму реалізації необхідних заходів у пріоритетних напрямках державної політики у сфері національної безпеки та охорони громадського порядку.

Відповідно до правил адаптивного управління аналіз ризиків і загроз національній безпеці має здійснюватися регулярно. Вочевидь, після завершення війни безпекове середовище України зазнає суттєвих змін. Зміняться й пріоритетні потреби у сфері захисту національних інтересів та подальшого розвитку держави в умовах європейської інтеграції. З огляду на це, після війни має бути започаткований новий цикл стратегічного планування, за результатами якого доцільно внести уточнення до Стратегії національної безпеки України та галузевих безпекових стратегій.

Стратегічні орієнтири держави у сфері забезпечення національної безпеки полягають у тім, що Україна має сформувати достатні власні спроможності як базис для забезпечення своєї безпеки і стійкості. Як незалежна держава Україна має залишити за собою право обирати участь у різних системах та/або альянсах колективної безпеки і оборони як спосіб гарантування державного суверенітету й територіальної цілісності.

3.3. Напрями вдосконалення механізму формування та реалізації державної політики у сфері національної та громадської безпеки в Україні

Нинішній стан національної безпеки та охорони громадського порядку в Україні безпосередньо залежить від ступеня реалізації національних

стратегічних пріоритетів та ефективності механізму їх реалізації в довгостроковій перспективі. Без розробки комплексної державної політики у сфері національної безпеки України та без забезпечення її реалізації неможливо вирішити державні проблеми, створити ефективний механізм соціального захисту населення та стабілізувати політичні процеси [13].

Національна безпека України забезпечується шляхом забезпечення збалансованого громадського порядку відповідно до доктрин, концепцій, стратегій і програм, прийнятих у встановленому порядку в політичній, економічній, соціальній, військовій, екологічній, науково-технічній, інформаційній та інших галузях [26].

Стратегія повинна стати національним документом, який був би обов'язковим, відомим, доступним та політично зрозумілим інструментом, який би значно підвищив ефективність державного управління та державності. Реалізація цієї стратегії повинна ґрунтуватися на наступній моделі (рис. 3.1).

Рис. 3.1. Порядок формування та реалізації Стратегії національної безпеки України

Відповідно, при реалізації стратегії слід приділяти особливу увагу інформаційній безпеці з урахуванням національних стратегічних пріоритетів, а також зовнішніх викликів і загроз. Інформаційною базою для реалізації стратегії має стати Національна інформаційна система стратегічного

планування, до якої входять інформаційні ресурси органів державної влади та місцевого самоврядування, системи інформаційних центрів та державних наукових організацій.

Розробка і реалізація Стратегії національної безпеки, усвідомлення політичним керівництвом держави ролі, можливостей і місця України в регіональному і світовому геополітичному просторі є вирішальним і визначальним чинником історичного і політичного майбутнього нашої держави. Безсумнівно, це вимагає розвитку відносно стабільної та послідовної системи національних інтересів, пріоритетів та цілей. Але в умовах, коли формується Національна ідея, а національний менталітет розділений численними протиріччями: екологічними, політичними, територіальними, етнічними, соціальними, релігійними, згадані національні інтереси, пріоритети і цілі могли б сприяти консолідації суспільства, особливо універсальні екзистенційні цінності, такі як «виживання», «добробут», «рівність», «свобода», «розвиток», «справедливість». Вони зрозумілі і прийнятні для всіх [22].

Оптимізація та ефективність взаємопов'язані: оптимізація є основним засобом підвищення ефективності, а ефективність, у свою чергу, безпосередньо залежить від оптимізації як засобу та процесу вдосконалення, створюючи тим самим оптимальні умови. Отже, ефективність системи та механізму забезпечення національної безпеки є наріжним каменем, і в цьому напрямку розглядається оптимізація захисту безпеки та громадського порядку. Ми вважаємо, що оптимізація-це саме спосіб підвищити ефективність механізму забезпечення національної безпеки та захисту громадського порядку [22].

З нашої точки зору, на сьогоднішній день дозріли всі передумови і об'єктивні умови для певної модернізації функцій і повноважень найважливішого органу у сфері забезпечення національної безпеки-Ради національної безпеки і оборони України посилення його координуючої ролі. У цій непростій зовнішньополітичній ситуації основним завданням органів державної влади є забезпечення національної безпеки та охорони громадського

порядку в країні шляхом досягнення національних пріоритетів держави в галузі зовнішньої політики шляхом оптимізації процесів управління. Це вимагає вдосконалення існуючих структур підготовки та прийняття рішень у сфері національної безпеки, завершення нормативно-правової бази та остаточного визначення єдиного центру із забезпечення національної безпеки країни у всіх областях. Таким центром має стати Рада національної безпеки і оборони України як Центральна структура, що відповідає за підготовку рішень у сфері національної безпеки, оборони, охорони громадського порядку та координації діяльності органів державної влади. Ми повністю підтримуємо ідею створення єдиного координаційного центру у сфері національної безпеки. Це особливо важливо в контексті зовнішньополітичних викликів військового характеру для нашої країни, коли закордонні партнери та міжнародні організації як і раніше не в змозі забезпечити національну безпеку України. З 2014 року, і особливо з початком повномасштабного вторгнення на початку 2022 року, світ обурений агресивною політикою Росії на міжнародному рівні, і не припиняється різка критика на адресу ООН за нездатність зупинити агресора. Основною перешкодою для ефективного функціонування організації Об'єднаних Націй є право вето постійних членів Ради Безпеки (США, Росія, Франція, Великобританія і Китай). Звідси перша вимога тих, хто хоче реформувати ООН: скасувати право вето (або, принаймні, позбавити його агресора з Росії) [36]. Тому українська дипломатія повинна активно і продуктивно працювати над реформою ООН, завданням якої має бути, зокрема, створення великої групи країн-однотумців, які одностайно заявлять про свої наміри щодо необхідності реформи ООН та її установ безпеки.

Тому ми вважаємо за необхідне консолідувати функції і повноваження Ради національної безпеки і оборони України як єдиного і головного координаційного центру із забезпечення національної безпеки.

Слід також згадати про такий проблемний аспект забезпечення безпеки, як корупція. Необхідність їх запобігання та припинення є одним з визначальних факторів ефективного механізму забезпечення національної безпеки та захисту

громадського порядку. Як Ви знаєте, корупція-це проблема, яку намагаються вирішити багато держав, і вона також пов'язана з історією української держави. Нинішні масштаби поширення корупції в країні дозволяють зробити висновок про те, що подальший розвиток України буде неможливо, якщо антикорупційна діяльність не прийме характер державної політики.

Ми можемо з упевненістю стверджувати, що корупція є одним з найнебезпечніших факторів суспільного життя, який чинить серйозний негативний вплив на стан усіх державних, політичних та економічних процесів і безпосередньо загрожує національній безпеці в цілому та окремим її частинам, а також охороні правопорядку публічний. Отже, мотивація для боротьби з корупцією очевидна і повинна бути реалізована як в програмах і законодавчих документах, так і у відповідних юридичних та інших формах, методах і засобах.

З цього можна зробити висновок, що з метою вдосконалення механізму розробки і реалізації державної політики у сфері національної та громадської безпеки України, Стратегії національної безпеки України, протидії корупції, створення єдиного координаційного центру з питань національної безпеки та державної політики в Україні, національної політики в галузі національної безпеки, національної політики у сфері протидії корупції, національної політики в галузі національної безпеки, національної політики в області будуть вжиті заходи по зміцненню національної безпеки і вдосконалення всього механізму державного управління в інтересах безпеки і сталого розвитку України.

Висновки до третього розділу

Вивчаючи основи розробки та реалізації державної політики в галузі національної та громадської безпеки, ми приходимо до висновку, що реалізація цієї політики повинна розглядатися з точки зору централізованого і децентралізованого управління з урахуванням інтересів підлеглих адміністративних структур.

Було відзначено, що безпека та управління ризиками на національному та регіональному рівнях повинні бути зосереджені на довгострокових цілях. формулювання цілей та стратегій управління ризиками; та створення правової та нормативної бази, необхідної для забезпечення здорового рівня життя.

Визначено напрями політики державної безпеки у таких сферах суспільного життя, як політична, економічна, оборонна, міжнародна, соціальна та психологічна (духовна), педагогічна. На підставі результатів оцінки військово-політичної ситуації в світі і на Україні повинні бути обрані пріоритетні напрямки для формулювання і реалізації державної політики в галузі національної безпеки і охорони громадського порядку, що в найближчому майбутньому дозволить Україні відобразити в своїх рішеннях завдання, що стоять перед нею. безпосередніх загроз і існувати як миролюбна демократична держава.

Що стосується напрямків вдосконалення механізмів розробки та реалізації політики національної безпеки, то було відзначено, що її основою міг би стати проект Стратегії національної безпеки, що передбачає забезпечення інформаційної безпеки з урахуванням національних стратегічних пріоритетів, а також зовнішніх викликів і загроз.

ВИСНОВКИ

Проаналізувавши поняття безпеки, дійшли висновку, що вона є тісно пов'язаною з усіма сторонами життя суспільства. Отже саме потреба в забезпеченні умов безпеки стала однією з основних причин об'єднання суспільства та держави.

Враховуючи суттєві зміни світового устрою та воєнні дії всередині Європи на початку 2022р., проведено аналіз внутрішніх і зовнішніх загроз національній безпеці. Серед них виділено мінливу обстановку в Україні та світі: воєнні дії, спричинені вторгненням Росії в Україну, порушення балансу та стабільності економік країн всього світу; пандемію; гуманітарні кризи та міграційні процеси; внутрішні безпекові проблеми кожної країни тощо. Вивчивши всі загрози та ризики, спрогнозувавши ситуацію в оперативній та довгостроковій перспективі, удосконаливши управління національною безпекою, можливо забезпечити стабільність в окремих країнах та регіонах світу, в окремих галузях економіки та соціальной сфері.

Ми вважаємо, що оптимізація механізмів забезпечення національної безпеки має здійснюватися за рахунок вдосконалення законодавства і прийняття нових законів щодо питань, які стосуються проблеми забезпечення національної безпеки в сучасній Україні. Також зазначено про вдосконалення і підвищення ефективності діяльності суб'єктів національної безпеки, основою якої має стати посилення взаємодія правоохоронних органів і громадськості для досягнення цілей забезпечення національної безпеки.

Досліджуючи перспективи взаємодії правоохоронних органів та органів місцевого самоврядування встановлено, що використання досвіду реалізації програм у сфері профілактики правопорушень (у тому числі – із застосуванням практик community policing) можуть мати як освітній характер (інформування громадян про потенційні загрози їх безпеці та шляхи їх протидії; підвищення загального рівня правової культури населення), так і передбачити участь певних органів місцевого самоврядування та представників громадськості в

охороні правопорядку (наприклад, чеський досвід спільних з муніципальною поліцією патрулів за умови створення відповідних органів в Україні; американський досвід залучення волонтерів тощо).

Вважаємо, що стратегічні орієнтири держави у сфері забезпечення національної безпеки полягають у тім, що Україна має сформувати достатні власні спроможності як основу для забезпечення своєї безпеки і стійкості та як незалежна держава, Україна має залишити за собою право обирати участь у різних альянсах колективної безпеки і оборони як спосіб гарантування державного суверенітету й територіальної цілісності.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Code général des collectivités territoriales. URL: <http://www.legifrance.gouv.fr/affichCode.do?cidTexte=LEGITEXT000006070633>
2. Community Policing for Mayors: A Municipal Service Model for Policing and Beyond / Robert Chapman and Matthew Scheider . – Washington DC: U.S. Department of Justice, 2006 p. URL: <http://ric-zai-inc.com/Publications/cops-w0032-pub.pdf>
3. Siegel, Larry J. Criminology / Larry J. Siegel. – Belmont: Wadsworth Publishing, 2014. – 528 p.
4. Ustawa z dnia 29 sierpnia 1997 r. o strażach gminnych. URL: <http://isap.sejm.gov.pl/Download?id=WDU19971230779&type=3>
5. Ustawa z dnia 6 kwietnia 1990 r. o Policji. URL: <http://isap.sejm.gov.pl/Download?id=WDU19900300179&type=3>
6. Бакуменко В. Д. Формування державно-управлінських рішень. Проблеми теорії, методології, практики : монографія. Київ : Вид-во УАДУ, 2000. 328 с.
7. Власюк О. С. Національна безпека України: еволюція проблем внутрішньої політики // Вибр. наук. праці. Київ : НІСД, 2016. 527 с.
8. Гоббс Т. Левиафан, или Материя, форма и власть государства церковного и гражданского. М., 1936. С.114.
9. Гоббс Т. Избранные произведения. М., 1964. Т.2. С. 152.
10. Государственное управление в сфере национальной безопасности: словарь-справочник / под ред. Г. П. Сытника. Киев: НАГУ при Президенте Украины, 2012. 496 с.
11. Державна політика: аналіз та механізм її впровадження в Україні : навч. посіб. / за заг. ред. В. А. Ребкала, В. В. Тертички. Київ : УАДУ, 2000. 232 с.

12. Державна політика: аналіз та механізм її впровадження в Україні: навч. посіб. / за заг. ред. В. А. Ребкала, В. В. Тертички. Київ : УАДУ, 2000. 232 с.
13. Долинний А. Адміністративно-правове забезпечення Національною поліцією України публічної безпеки й порядку під час проведення масових заходів: дисертація ... канд. юрид. наук, спец.: 12.00.07 – адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право/наук. керівник О. Музичук. Київ: Відкритий міжн. ун-т розвитку людини «Україна», 2017. 198 с.
14. Енциклопедія державного управління: у 8 т. / наук.-ред. кол.: Ю. В. Ковбасюк (гол.) та ін.; Нац. акад. держ. упр. при Президентові України. Київ: НАДУ, 2011. Т. 1: Теорія державного управління / наук.-ред. кол.: В. М. Князев та ін. 2011. С. 157.
15. Зарубіжний досвід організації взаємодії поліції з органами місцевого самоврядування в контексті децентралізації державної влади: наук.-метод. рек. / К.Л. Бугайчук, В.А. Гузь, І.О. Святокум, В.В. Чумак – Харків: Харк. нац. ун-т. внутр. справ, 2015. – С. 6.
16. Калашник М.В. Взаємодія правоохоронних органів з громадськістю в дореволюційний період: уроки для сьогодення. *Науковий вісник Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ*. 2012. № 2. С. 56–62. Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nvdduvs_2012_2_10.
17. Каляєв А. Теоретичні підходи щодо трансформації сучасних моделей державного управління у сфері безпеки та оборони. Ефективність державного управління. 2018. Вип. 1 (54). Ч. 1. С. 134.
18. Кедров Б.М. Классификация наук. Прогноз К. Маркса о науке будущего. М.: Мысль, 1985. С. 142–143.
19. Костюшко О. Адміністративно-правове забезпечення реалізації права громадян на участь в охороні публічної безпеки та порядку. *Юридичний часопис Національної академії внутрішніх справ*. 2017. № 1. С. 298–311.

20. Куковский А. Национальная безопасность: теоретико-правовое исследование : автореф. дис. канд. юрид. наук. Москва, 2011. URL: <http://diss.seluk.ru/av-istoriya/1258712-1-nacionalnaya-bezopasnost-rossiyskoy-federacii-teoretiko-pravovoe-issledovanie.php>
21. Кулакова Е. Национальная безопасность: исторический анализ. Москва, 2004. URL: <http://www.dissercat.com/content/natsionalnaya-bezopasnost-v-rossiiskoi-federatsii-teoretiko-pravovoe-issledovanie>
22. Лагодіна В.О. Проблеми екологічної безпеки в регіональній політиці уряду України // Зб. наук. пр. Української академії державного управління при Президентіві України; За заг. ред. В.І. Лугового, В.М. Князева. – К.: Вид-во УАДУ, 2000. – Вип. 2. – Ч. I. – 380 с.
23. Молчановский В. Ф. Безопасность – атрибут социальной системы. Социально-политические аспекты обеспечения государственной безопасности в современных условиях: сб. статей. М.: Граница, 1994. С. 104.
24. Особливості становлення та розвитку правоохоронних органів на території України: історичний аспект. № 4, лютий 2015. URL: <http://veche.kiev.ua/journal/4594/>.
25. Помаза-Пономаренко А. Л. Напрями та методологія формування національної безпеки в регіональних умовах. Публічне управління та митне адміністрування. 2015. № 2. С. 194–199. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/vamscudu_2015_2_29 (дата звернення: 16.04.2020 р.).
26. Правові основи військового будівництва та військово-цивільних відносин: Збірник законодавчих актів з питань національної безпеки і оборони / Ред. рада: Г.К. Крючков (голова), Б.П. Андресюк, В.П. Горбулін та ін. – К.: Парламентське вид-во, 2005. – 832 с.
27. Про національну безпеку України. Закон України від 21 червня 2018 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2469-19#n355> (дата звернення: 07.02.2019).
28. Про Національну поліцію: Закон України від 02.07.2015 № 580-VIII // Офіційний вісник України від 18.08.2015 – 2015. – № 63. – С. 33.

29. Прохожев А.А. Безопасность как социальное явление и категория общей теории национальной безопасности. Навигут. 2004. № 2. С. 3–10.
30. Руссо Ж.-Ж. Про суспільну угоду, або Принципи політичного права / пер. із франц. та коментарі О. Хома. Київ: Port- Royal, 2001. 349 с.
31. Сандул Ю. Не ждите реформы ООН. Ее не будет – до часа X. URL: <https://www.ukrinform.ru/rubric-world/2440741-ne-zdite-reformy-oon-eene-budet-do-casa-h.html>.
32. Ситник Г. П. Державне управління національною безпекою України : монографія. Київ: Вид-во НАДУ, 2004. 408 с.
33. Словник термінів та визначень недержавної системи безпеки України / В. В. Крутов, П. Я. Пригунов, М. О. Будаков та ін. Київ: УСПП, 2008. С. 37–38.
34. Терещук О.Д. Адміністративно-правові засади громадського контролю за правоохоронною діяльністю в Україні: теорія і практика: монографія. Київ: ДП «Вид. дім «Персонал», 2018. 460 с. Бібліогр.: С. 425-459.
35. Цветков В. Державне управління: теорія, методологія, практика. Вісник Академії правових наук України. 2003. № 2–3. С. 254–272.
36. Шахов В.А., Лагодіна В.О. Українська еліта про стратегію національної безпеки на перспективу // Українська еліта та її роль в державотворенні: Зб. наук. пр. УАДУ при Президентові України / За заг. ред. В.М. Князева, М.І. Пірен (за матеріалами виступів учасників конференції “Українська еліта та її роль в державотворенні”). – К., 2000. – 206 с.